

Min väg till ett industrijobb

Redan när han började doktorera på institutionen för teoretisk fysik, var Claes Holmberg inställd på att arbeta i den svenska industrin. Han betraktar industrin som en av de viktigaste samhällsbyggande funktionerna men upplever att många beslutsfattare idag inte riktigt tar det ansvar som krävs för att industrin ska fortsätta att spela den viktiga roll som den måste spela i ett sunt och starkt samhälle, under utveckling.

Under våren 1986 disputerade jag i teoretisk fysik på Chalmers Tekniska Högskola. Jag hade sedan tidigare bestämt mig för att jag ville ut i industrin. Att jag valt att forska under några år berodde enbart på att jag blev fascinerad av kvantfysiken och dess olika moderna applikationer. Nästa all teknik som moderna samhället använder sig av, bygger på kvantfysikaliska landvinningar. Det betyder inte att den gamla klassiska tekniken har blivit oanvändbar, inte alls. Nästan all teknik som kommer fram, förblir använd och samhället hittar hela tiden nya applikationsmöjligheter för den.

En modern bil är ett av de bästa exemplen på hur teknik utvecklas och hur användningen av den förfinas. En Volvo innehåller hundratusentals olika komponenter, många av dem förfinade och avancerade mekaniska detaljer men allt fler består av elektroniska konstruktioner som erbjuder föraren ett informationsflöde som tidigare endast stridpiloter var utbildade att hantera.

På ett modernt sjukhus är praktiskt taget varenda avdelning utrustad med avancerad övervaknings- och behandlingsteknik. Merparten bygger på tidigare landvinningar, i många fall av Nobelpristagare och andra forskare verksamma inom kvantfysiken. Inte kunde jag, efter att ha pluggat grundläggande kvantfysik på teknisk fysik, motstå frestelsen att lära mig mer om dessa magiska fenomen. Jag ångrade aldrig att jag tillbringade nästan sex år i ytfysikgruppen på institutionen för teoretisk fysik.

Men aldrig såg jag något alternativ för min fortsatta yrkesgärning än att gå ut i den svenska industrin. Jag är oerhört fascinerad av industrin som företeelse. Det är där stora värden skapas och det är industrin som är grunden för vår välfärd. Det finns inget alternativ till industrin för ett land som vill bygga välfärd. Inte ens det mest attraktiva turistlandet i världen kan finansiera en utvecklad välfärd utan framgångsrika exportföretag. Pengarna som turismen ger räcker helt enkelt inte till för att bygga en

hygglig välfärd. Det går inte heller att nämna ett enda exempel på ett land som finansierat en väl utbyggd välfärd enbart på att exportera råvaror. Råvarutillgångar räcker inte heller för att finansiera välfärdens behov.

Med det påståendet har jag också signalerat min syn på industrins roll i samhället. Industrin ska fungera som en av de väsentliga samhällsbyggarna. Industrins roll är inte och ska aldrig vara att berika ägare, styrelser och företagsledare. Man kan dock aldrig bortse från att möjligheterna för alla inblandade att tjäna pengar, spelar stor roll för att nå framgångar. Vinsterna och pengarna är alltså ett medel och inte ett mål.

Det goda företaget är en samhällsförbättrare i flera avseenden. Det skapar sysselsättning, helst på den ort där innovatörer och entreprenörer bor och/eller verkar. Företagets produkter berikar samhället genom att ge avsevärda fördelar för olika målgrupper, som bättre miljö eller godare hälsa eller lägre kostnader för att upprätthålla minst lika god kvalitet som tidigare. Försäljningen av produkter på den inhemska marknaden leder till konsumtion, vilket är viktigt för samhället. Det skapar arbete och intäkter oftast i flera led och på konsumtionen betalar vi moms, vilket ger intäkter till staten. Exporten förbättrar landets handelsbalans och genom att företaget betalar skatt får staten in ytterligare medel till att finansiera viktiga sociala reformer. Jag har aldrig förstått mig på människor som inte inser att industrin är samhällets främsta drivmedel. I själva verket är tillverkning och försäljning av produkter drivmedlet för hela tjänstesektorn. Det finns de som är allmänt industrifientliga. De här personerna kan inte ha tänkt till ordentligt.

Många bolag är goda företag. Om så inte vore fallet skulle vi inte ha det samhälle vi har idag. Dessvärre är det samtidigt många ägare, bolagsstyrelser och företagsledning som gör bedömningen eller i alla fall hävdar att företagen inte klarar att vara så här goda, utan att gå under som en följd av alla krav. Resonemanget är rent nonsens och bygger antingen på ren okunskap eller på att man medvetet vill vilseleda politiker, opinionen och de anställda.

Det är allt för vanligt att samma personer som hävdar att lönerna för de anställda måste hållas nere av konkurrensskäl, är med och fattar beslut om incitaments- och ersättningsprogram för ledning och styrelse, som sammantaget över tiden kostar företaget mer än vad anständiga löneökningar för de anställda skulle kosta. Gör man så tänker man inte på företagets bästa. Istället agerar man för att man själv och

närstående kollegor ska få en så stor del av kakan som möjligt innan den går förlorad.

Med den orubbliga tro jag har på industrins betydelse för samhällsutvecklingen finns anledning till oro. Det är inte industrijobb, avancerade tekniska studier och naturvetenskap i allmänhet som utgör den främsta lockelsen för den unga generationen idag. Dagens ungdom lockas i stor utsträckning av mediestyrd lekskoleverksamhet. En ytlig televisionsindustri säljer framgångsrikt budskapet att för att räknas måste man bli känd och för att bli känd måste man slå igenom i någon form av underhållningssammanhang.

TV erbjuder dessutom ungdomen en snabbväg till kändisskapet genom en uppsjö av olika talangtävlingar. Aldrig tidigare har begreppet kändisskap stått så mycket på egna ben som idag. Jag lever utmärkt (nej det stör mig) med vetskapen att mina barn och deras vänner med stor entusiasm följer med i denna tämligen andefattiga kändisfokusering, även om den inte alls lockar mig att titta. Jag är själv oerhört skeptisk till nästa alla de upplägg som SVT, TV4 och andra kommersiella kanaler kör med. Jag upplever symbiosen mellan TV och TV:s närstående kändisar som korrupt. I näringslivet skulle man inte ha rätt att ge sådana förmåner till vissa aktörer, utan att hamna i klammeri med lagstiftningen. Egentligen är det nog så att man inte i några andra sammanhang får ge en begränsad krets av aktörer så stora fördelar som man uppenbarligen får göra inom televisionsindustrin. Där är det så etablerat att duktiga människor runt om i landet, vet om de inte kan få tillgång till denna lönsamma exponering med mindre än att de flyttar till huvudstaden och där lyckas nässla sig in i den så kallade humoreliten eller i andra delar av underhållningsvärlden. Om TV skulle spegla talangfördelningen i Sverige, kan man inte dra någon annan slutsats än att begåvning, det finns bara i Stockholm. Undantaget från denna regel kom till helt nyligen. Numer föds vissa begåvningar även i Skåne. Malmö lanseras allt mer som landets andrastad, trots att Göteborg är nästan dubbelt så stort. Vi göteborgare vet att här finns massor av begåvning, även i vår stad. Men den begåvningen stannar här i stan, eftersom den inte är särskilt välkommen att visas upp i rikstelevisionen.

Varför skriver jag detta? I viss mån vill jag peka på hur stor TV:s makt är över allmänheten. TV manipulerar människor totalt. Den trollbinder oss och gör att folk okritisk bildar sig en ofta helt felaktig uppfattning om verkligheten. Men mitt egentliga skäl till att nämna TV- industrin, det moderna samhällets starkaste sammanhållande och opinionsbildande kraft är inte bara att den är förljugen, den lever dessutom

uteslutande på pengar som i slutändan genereras av framgångsrika industriföretag. TV- industrin är inte en industri som bidrar till välfärden. Tvärtom lever den på den. Den skapar arbeten och den gör folks tillvaro lite roligare men mer än så bidrar den inte.

Om inga begåvningar längre vill arbeta i den svenska industrin, kommer denna att bli utkonkurrerad av nya företag från de länder som fortfarande kämpar för att komma upp. Då kommer välfärden att urholkas och då kommer man inte längre ha råd att producera snarlik TV- underhållning för fler än 10 olika kanaler.

Som industrialist ser jag väldigt allvarligt på att svenskt näringsliv inte orkar hålla stilen tillräckligt för att den begåvade unga generation ska uppleva att det är värt besväret, att utbilda sig och ta steg ut i en yrkeskarriär inom den producerande industrin. Om allt fler industriledare genomskådas för sin dubbelmoral och ertappas med att plocka åt sig själva av det som skapas i industrin, leder det till att ungdomarnas förtroende för industrin minskar varje gång man hör om oförsvarliga ersättningsprogram för näringslivets toppar, är det ytterligare en spik i kistan. Att TV- världen är lika korrupt hjälper inte. Dels är det svårare att genomskåda korruptionen i media. Inte många genomskådar hur Aftonbladet drar fördelar av att marknadsföra samma grupperingar som TV lever i symbios med. Inte många ser att svenska media är en liten ankdamm, där alla känner alla och hjälper varande till framgångar. Nej, svensken i gemen har ganska stor tilltro till vad som skrivs i tidningar och sägs i TV. Men sanningshalten i vad som sägs faller på sin egen orimlighet. Inom alla sammanhang där begåvning och träning mäts mot en internationell elit, syns tydligt att talangen är väl spridd över landet. Våra guldmedaljörer i internationella mästerskap kan komma var som helst ifrån i vårt land. Men i alla sammanhang där en självutnämnd expertjury bestämmer vilka som är främst, kommer nästa alla de bästa från huvudstaden eller i undantagsfall från Skåne. En och annan inflyttad norr- eller gottlänning kan också nämnas i sammanhanget.

Korruption är alltså inget som uteslutande drabbar industrin. Den drabbar alla delar av samhället. Människan har genom alla år visat sig svag och ha svårt att stå emot erbjudande om förmåner och fördelar. Vi är inte särskilt mycket längre komna än vilket vilddjur som helst. Vi är bara mer sofistikerade. Får människan chansen att sko sig på någon annans bekostnad, utan att det märks och utan att bli allvarligt ifrågasatt, gör hon det nästan undantagslöst. Enda möjligheten att förhindra en utbredd korruption är att folkopinionen genomskådar den och sätter press på

lagstiftarna att förhindra den. Inte minst vi svenskar har en oerhörd förmåga att se korruption i andra samhällen medan vi blundar för den på hemmaplan.

Korruptionen inom industrin har ännu inte fått mig att ge upp min tro på betydelsen av att utveckla nya produkter och min längtan efter att bidra till bättre förhållanden för människor genom att introducera dessa på marknaden. Enligt mitt förmenande finns inget moraliskt dilemma i att merparten av alla förbättringar når marknaden genom ett företag som tjänar pengar på att sälja dem. Men utan insiktsfulla politiker och lagstiftare skulle merparten av alla kommersiellt drivna företag på ett eller annat sätt drabbas av korruption i en eller annan form.

Mina 25 år i industrin har medfört att jag i olika sammanhang har samarbetat med en lång rad yrkesmänniskor, som på ett eller annat sätt varit intressenter eller kunder till de företag jag arbetat för. Överallt har jag mött människor som arbetat målinriktat för att bidra till förbättringar i verksamheten. Det kan ha handlat om att åstadkomma högre vårdkvalitet för patienter eller kan det ha gällt att åstadkomma väsentliga besparingar i den rutinmässiga kliniska vården. Men tyvärr har jag också träffat på många slöfockar som inte orkat sätta sig in i nya tekniker och jag har mött internationell toppexpertis, som sagt sig vara beredda att agera enbart om de kan få betalt för sina insatser på ett sådant sätt att deras arbetsgivare inte får insyn i hur de ersätts.

Jag skriver inte detta för att sprida anklagelser åt olika håll och inte för att peka ut enskilda yrkeskategorier eller enstaka människor jag haft att göra med. Jag påstår att människan är svag och har en generellt bräcklig moral. Vi skor oss gärna på andra om vi har chansen. I mindre demokratiskt utvecklade system är det ledande politiker och dem närstående släktingar och vänner som skor sig på befolkningen. Den korruptionen ter sig än mer uppenbar för svensken än näringslivstopparnas bonusvarianter men skillnaden är egentligen inte särskilt stor. Anledningen till att jag skriver ner mina erfarenheter är för att jag vill peka på vissa sammanhang, nödvändiga förändringar och möjliga förbättringar för vårt samhälle.

- Industrifolk är inte mer korrupta än andra men de snor åt sig större belopp
- Kortsiktighet och girighet hos ägare hotar en långsiktigt god industriell utveckling. Många sunda och konkurrensdugliga företag har gått under eller lagts ner av ren girighet, från ägarna.

- Om lagstiftarna i olika länder kan finna varandra och gemensamt komma överens om en snävare lagstiftning och en hårdare bestraffning för brott mot principen att alltid göra sitt bästa för det egna företaget, de anställda, marknaden och samhället, skulle det gå att komma tillrätta med merparten av den korruption som genomsyrar det moderna samhället
- Det är viktigt för samhället att upplysa ungdomar om att strävan efter kändskap är larv som bara leder till kortsiktiga och fullständigt improduktiva egotripplar. Om det inte går att försvara ett omfattande utrensningsprogram inom den svenska medieankdammen, måste man i alla fall bekosta en pedagogisk informationskampanj som får ungdomarna att vakna upp ur detta berusningstillstånd. Merparten av landets ungdomar verkar totalt ha tappat huvudet och köper budskapen rätt av. Mina barn och deras kamrater tycker på allvar att Solsidan är det roligaste som hänt (det är Lilla Fridolf i modern tappning) och att Killinggänget och Grottesco presenterar, inte bara den roligaste, utan även den mest träffande samhällsskildringen i dag. Mina barn är givetvis göteborgare liksom jag men de sväljer Stockholmsperspektivet med hull och hår. De vet helt enkelt inte bättre och har aldrig fått en chans att se något annat.
- Dagens mest lovande unga= morgondagens vuxna elit måste snarast lära sig att genomskåda dessa förljugna och förenklande lekskolebilder, genomskåda och ta avstånd från vuxenvärldens korruption och bli upplysta om vad som verkligen är viktigt för ett bra samhällsklimat så att de vill söka sig till industrin för att göra en insats för vårt land. Ingen insats är viktigare än denna, att kunna vara med och utveckla produkter som leder till bättre villkor för mänskligheten samtidigt som man genererar pengar till att bygga välfärd.
- Om insatsen ska kunna betraktas som betydelsefull för mänskligheten, ska den inte bara leda till väsentliga förbättringar. Den måste även vara obefläckad av egennyttiga handlingar.

Att dessa punkter upplevs som provokationer för somliga är just av det enkla skälet att många människor nu för tiden, fått en helt snedvriden uppfattning om vad som verkligen är rätt och fel och vad som viktigt och vad som är mindre viktigt. Media, styrs av människor som har väldigt begränsad uppfattning om industrins betydelse för samhället. Den är dessutom starkt påverkad av deras ytliga analys om varför näringslivets toppar är korrumpade. Helt felaktigt tror man att människor som söker sig till industrin är korrupta kapitalister och med den grunduppfattningen får man givetvis en negativ uppfattning om näringsliv och industriverksamhet. Jag påstår att

felet ligger hos människan som sådan och hos lagstiftningens brister. Endast ett vattentätt system kan förhindra att det växer fram nätverk av maktmänniskor som håller varandra om ryggen och hjälper varandra till gemensamma rikedomar på bekostnad av bolag, anställda och skattebetalare. Detta kan inte skyllas på industrin som företeelse.